

Kaip Suomijai
pavyko
išvengti
Rusijos
okupacijos

ŽMOGUS, ĮVEIKĘS RUSIJĄ

Carl Gustaf
Mannerheim

LEGENDINIO MARŠALO ATSIMINIMAI
SU GENEROLO MAJORO JONO ALGIRDO KRONKAIČIO ĮŽANGA

Carl Gustaf
Mannerheim

ŽMOGUS, ĮVEIKĘS RUSIJĄ

LEGENDINIO MARŠALO ATSIMINIMAI

Iš rusų kalbos vertė
VIRGINIJA MARTINKIENĖ

OBUOLYS

IŽANGA

Maršalo Karlo Manerheimo (Carl Mannerheim) vaidmuo Suomijos istorijoje neginčijamai išskirtinis. Laikotarpis, kuriame vadas brendo, pradedant nuo kariūno Suomijos kadetų korpuse ir baigiant Peterburge, Nikolajaus kavalerijos mokykloje, buvo ramus, palyginti su tuo, kas laukė XX amžiaus pradžioje. Jo memuarai atskleidžia nuotykių ir iššūkių ieškančio jauno žmogaus charakterį, vėliau sugebėjusio atlikti tai, kas atrodytų neįmanoma, – 1917 metais išstumti rusų okupacinę kariuomenę iš Suomijos ir 1939–1940 metais sutriuškinti gerai ginkluotas milžiniškas rusų pajėgas su nedidele prastai ginkluota paties vadovaujama Suomijos kariuomene. Patirtis Caro tarnyboje išplėtė maršalo pasaulėžiūrą ne tik karinėje, bet ir diplomatinėje bei politinėje srityse. Ta patirtis ir pažintys su kitų šalių aukšto rango pareigūnais buvo naudinga, nes vėliau pasitarnavo tinkamai apsaugoti Suomijos interesus.

Istorikai, vertindami kovų sėkmes, šlovina kovą laimėjusią kariuomenės vadą, nors savaime aišku, jog „vadai gali mūsų pralaimėti, bet tik kariai gali juos laimėti“. Iš maršalo memuarų matyti, kad šis tai gerai suprato ir pasinaudojo tuo. Jo žodžiais, „neišsenkantį žmonių siekimą kovoti už laisvę“.

Vado užduotis – remiantis savo patirtimi ir sugebėjimu, planuoti, vienyti, organizuoti, mokyti, tinkamai parengti ir moraliskai veikti kovotojus. Maršalas tą pareigą puikiai atliko. Manerheimas žinojo, kad miškingoje Suomijos teritorijoje rusams bus sunku išplėsti savo dideles pajėgas, todėl skaldė besiskverbiantiųjų kolonas į dalis, jas puolė ir naikino, o nukautų rusų karių ginkluote aprūpino saviškius. Priešas, kita vertus, per revoliuciją sunaikinęs savo gabiausius ir geriausiai parengtus vadus, stūmė karius į pražūtį. Nei šalta žiema, nei Suomijos miškinga ir vandeninga topografija, nei kelių stoka jų nesėkmių nepateisina.

Memuarai aprašo epochą, nulėmusią Suomijos valstybės tęstinumą, ir yra pavyzdys būsimoms kartoms, kad ryžtu ir pasitikėjimu savimi maža valstybė, reikalui esant, gali apsiginti nuo daug stipresnio priešo. Maršalas Manerheimas perspėja: „Noriu pasakyti būsimoms kartoms, kad nesantai-ka savose gretose smogia stipriau negu užpuoliko kalavijas, o vidiniai nesutarimai plačiai atveria duris išoriniam priešui.“

Sakoma, jeigu nori išvengti karo, būk jam pasiruošęs. Maršalas pripažįsta, kad Suomija nebuvo pasiruošusi kovai ir galėjo išvengti Žiemos karo. Vadas teigia, jog „žmonės ir jų atstovai parlamente bei vyriausybėje per vėlai patvirtino veiksmingus valstybės gynybos žinybos sustiprinimo reikalavimus. Kartu šalis pasirodė per silpna ginklu apginti savo neutralitetą. Ji pasitikėjo pažadais ir nepagrįstomis svajonėmis.“ Tas pasyvumas ir „svajonės“, kad kiti apgins ar niekas nepuls, valstybei daug kainavo.

Iš savo istorijos nelaimių ir sėkmių Suomija gerai pasimokė ir griežtai laikosi principo, kad valstybę gina visi jos

piliečiai. Maršalo iniciatyva įsteigta privalomoji karinė tarnyba, kurios tikslas mokyti karius rezervu pajėgoms ir ugdyti pilietiškumą, patriotizmą bei tautinę vienybę, Suomijoje toliau tęsiama. Rezervas yra sudarytas iš prievolę baigusių šauktinių ir į atsargą išėjusių karių, iš anksto organizuotas, mokytas, ginkluotas, įtrauktas į gynybinį planą ir parengtas greitai mobilizacijai. Tinkamai ginkluota aktyvioji kariuomenė taip pat yra gerai parengta greitai reaguoti. Šalis pasirošusi ginti neįkainojamas vertybes – laisvę ir nepriklausomybę. Tai svarbiausias Manerheimo palikimas.

Generolas majoras Jonas Algirdas Kronkaitis

Turiny

Pratarmė	11
----------	----

PIRMA DALIS

Pirmieji karininko karjeros dešimtmečiai	17
Raitininkų kelionė per Aziją	41
Pirmojo pasaulinio karo frontuose	61
Rusijos revoliucija	96
Išsivadavimo karas	112
Derybos Londone ir Paryžiuje	180
Valstybės vadovas	201
Mūsų vilčių pabaiga	226

ANTRA DALIS

Aštuoneri lenktyniavimo su audra metai	243
Žiemos karas	337
Apsiginklavęs pasaulis	453
Karas tęsiasi	492
Prie valstybės vairo	614

PRATARMĖ

Tėvams ir seneliams jis buvo priešas, kariavęs su SSRS. Proseneliams – pavojingas maištautojas, vadovavęs baltųjų judėjimui Suomijoje ir išvijęs iš šalies bolševikus. Dar anks-
tesnei kartai – karvedys, užsitarnavęs aukštus Rusijos impe-
rijos apdovanojimus. Europos Šiaurei – nacionalinio ištver-
mingumo simbolis. Pačiai Suomijai – regentas, vyriausiasis
vadas, prezidentas, kovotojas už nepriklausomybę.

Karlas Gustavas Emilis Manerheimas (Carl Gustaf Emil
Mannerheim) gyveno ilgai. Jis gimė 1867 metų birželio 4
dieną, o mirė 1951 metų sausio 27 dieną. Iš 83 gyvenimo
metų beveik septyniasdešimt buvo kariškis. Kaip rašo pats
Manerheimas: „Būdamas penkiolikos 1882 metais, įstojau į
Suomijos kadetų korpusą. Buvau pirmasis iš trijų Manerhei-
mų kartų, gyvenimą skyręs karinei karjerai.“

Žodis *karjera*, išrinktas paties autoriaus, netiksliai at-
skleidžia jo gyvenimo esmę. Kiekvienam, susipažinusiam
su Manerheimo biografija, aišku, kad jis nedarė karjeros, o
tarnavo savo šaliai.

Kai Suomija atsidurdavo pavojuje, Manerheimas uoliai
stodavo jos ginti. Kai pavojus atitoldavo, aukštus postus pa-

likdavo – visada savo noru arba, kaip įvyko gyvenimo pabaigoje – dėl sveikatos būklės. Buvo išdidus.

Manerheimas dalyvavo stambiausiuose pirmos XX amžiaus pusės karuose: rusų–japonų ir Pirmajame pasauliniame (žinoma, Rusijos pusėje), už Suomijos nepriklausomybę 1918 (su raudonaisiais), sovietų–suomių kare 1939–1940 metais (užpuolus Sovietų Sąjungai), Antrajame pasauliniame (Vokietijos pusėje – su SSRS).

Kai Manerheimas nekariavo, kūrė šalies gynybą. 1931–1938 metais, jam vadovaujant, buvo pastatyta išgarsėjusi Manerheimo linija. Pats karvedys apie ją atsiliepia labai kukliai: „Gynybinė linija, žinoma, buvo, bet ją sudarė tik reti ilgalaikiai kulkosvaidžių lizdai bei dvi dešimtys pagal mano siūlymą išrikiuotų naujų ilgalaikių atsparių ugniaviečių, tarp kurių iškastos tranšėjos. Šią poziciją liaudis ir pavadino Manerheimo linija. Jos tvirtumas buvo mūsų kareivių ištvermingumo ir narsumo, bet jokių būdu ne įrengimų stiprumo rezultatas.“

Iš tikrųjų, Manerheimo linija buvo svarbi fortifikacija, skirta ginti šalį nuo puolimo iš pietryčių, bet Manerheimas ją apibūdino taip, kaip ir pridera tikram karo vadui: jis didžiujasi ne technika, o savo sūnumis – paprastais kareiviais.

Manerheimo atsiminimai – įdomus epochos dokumentas. Istorinių faktų vertinimas ir traktavimas juose visiškai skiriasi nuo visuotinai pripažintų, bet reikia pripažinti, kad autorius – tiesioginis įvykių dalyvis – turėjo tam teisę. „Atsiminimuose“ nereikia ieškoti literatūrinio stiliaus grožybių: nors pasakojimo kalba sausa ir glausta, kartais primena kariškes suvestines, vis dėlto – tai gyva istorija, savotiškas kareivio

dienoraštis, įvykius labiau fiksuojantis, negu vaizdingai aprašantis. O vyriausiojo vado įsakymų tekstuose, kreipimuose į armiją ir liaudį – jų knygoje nemažai – staiga prasiveržia patosas, ir aišku, kad šios eilutės buvo rašomos jausmingo žmogaus, kentėjusio dėl savo Tėvynės likimo ir besididžiusio tuo išlaisvintojo vaidmeniu, kuris teko jo daliai.

Maršalo Manerheimo atsiminimai, išleisti jau po jo mirties, 1952 m., išversti į daugelį kalbų. „Atsiminimų“ leidimas gerokai sutrumpintas: juose buvo labai daug detalių ir nereikšmingų faktų, todėl daugeliui skaitytojų knygą suvokti būtų buvę sunkoka. Vis dėlto išsaugota svarbiausia – autoriaus dėmesys karo istorijai ir politikai, asmeninis požiūris į tuos įvykius, kuriuose jis dalyvavo.

PIRMA
DALIS

PIRMIEJI KARININKO KARJEROS DEŠIMTMEČIAI

Mano tarnyba Rusijos caro armijoje prasidėjo nuo atsitiktinumo, turėjusio lemiamą įtaką visam gyvenimui. Galvoje turiu atleidimą iš kadetų korpuso Suomijoje ir įstojimą į Nikolajevo kavalerijos mokyklą Sankt Peterburge.

Nedidelėse ginkluotose pajėgose, kurias galėjo išlaikyti Didžioji Suomijos Kunigaikštystė po prijungimo prie Rusijos imperijos, kadetų korpusas Haminoje užėmė ypatingą vietą. Tik 1878 metais buvo paskelbtas visuotinės karinės prievolės įstatymas, kuriuo remiantis papildytas gvardijos šaulių batalionas: 1881 metais suformuoti dar aštuoni šaulių batalionai, o vėliau – dragūnų pulkas. Savo tėvynėje šie junginiai buvo labai populiarūs, o imperijoje suomių šauliai daugelį metų turėjo puikią reputaciją.

Karininkus šiems junginiams rengė turinti gerą vardą mokyimo įstaiga, įkurta dar švedų laikais, o nuo 1821 metų vadinosi Suomijos kadetų korpusu. Daugelis jo auklėtinių pelnė pagarbą už tarnavimą savo tėvynei. Kai kurie po baigiamųjų egzaminų pereidavo į civilinę tarnybą, bet pagrindinė dalis tęsė mokymus trimečiuose specialiuose kursuose, norėdami tęsti karinę tarnybą Suomijoje arba caro armijoje;

pastarojoje daugelis buvusių kadetų buvo vertinami kuo geriausiai.

Būdamas 15 metų, 1882 metais, įstojau – pirmasis iš trijų Manerheimų kartų, pasirinkęs karinę karjerą, tačiau aštuonioliktame amžiuje jai buvo ištikimi beveik visi mano giminės vyrai – į Suomijos kadetų korpusą.

Kadetų korpuse vyravo stropus darbas ir geležinė drausmė. Mažiausiems nukrypimams nuo taisyklių kelių užkirsdavo kraštutinės priemonės, pirmiausia kadetų laisvės atėmimas. Drausmė žemesniosiose klasėse taip pat priklausė nuo draugiškojo teismo dviejų vyresniųjų klasių moksleivių, turinčių bausmių skelbimo teisę. Kiekvienas jaunesnysis kadetas irgi turėjo vadinamąjį globėją, privalantį prižiūrėti jo mokymąsi ir elgesį. Bet nuotaikos korpuse buvo puikios, o draugiški santykiai likdavo tvirti ištikus bet kokiems likimo smūgiams.

Savita ir ypatinga Suomijos ginkluotųjų pajėgų, taigi ir kadetų korpuso, padėtis darė neginčijamą įtaką mokymuisi. Dėstytojai keitėsi labai retai, o daugelis auklėtojų pasižymėjo originalumu. Ilgus metus korpusui vadovavo generolas Neovijus (Neovius), kilęs iš labai talentingos šeimos – geras auklėtojas ir administratorius, išsiskirdavęs, tiesa, kartkartėmis didžiai karingu temperamentu. Luominėje Haminos atstovybėje jis reprezentavo buržuazijos interesus, ir kadetai jį praminė buržujų generolu.

Kai 1885 metais generolą Neovijų pakeitė generolas Karlas Enkelis (Carl Enckell), ūmus ir griežtas kareivis, generolu tapęs Skobeleva štabe turkų kare, korpuse papūtė permainų vėjai. Kadetams teko susipažinti su naujais mokymo būdais.

Galiausiai du mėnesius negalėjau žengti nė žingsnio už korpuso ribų dėl nedidelių nusizengimų ir tvarkos pažeidimų, kuriuos, šiuolaikinių pedagogų nuomone, galima laikyti menkniekiais.

Šis draudimas man buvo nepakenčiamas, ir vieną iš 1886 metų velykinių vakarų nusprendžiau draudimo nepaisyti. Iš savo karinės uniformos pagaminą labai tikrovišką, mano manymu, lėlę paguldžiau ant lovos ir savavališkai išėjau. Naktį nuėjau pas vieną netoli gyvenantį raštininką – jo plikė, tanki barzda ir galingas, kaip iš požemio karalystės, bosas iki šiol išliko mano atmintyje. Ankstų kitos dienos rytą miegojau jo namuose plačioje lovoje; šalia, ant naktinio staliuko, stovėjo stiklinė pieno, ir čia korpuso viršila pažadino mane, ir nuvedė atgal į kareivines. Lėlė ant mano lovos buvo aptikta, ir tai sukėlė didelį triukšmą.

Po dviejų dienų atėjo trumpas pranešimas, kad iš korpuso esu pašalintas. Jokių paaiškinimų man nebuvo pateikta. Tiesą sakant, būtent šito tikėjausi ir jau apsisprendžiau. Atsisveikindamas savo draugams pasakiau:

– Išvyksiu į Peterburgą, įstosiu į Nikolajevo kavalerijos mokyklą ir tapsiu kavalergardu.

Mano žodžiai sukėlė didelį pagyvėjimą. Visi gerai žinojo, kaip sunku patekti į šį rinktinį, pirmąjį Rusijos gvardijos kavalerijos pulką. Nors tada šito ir nesupratau, bet padarytas žingsnis tapo lemtingas mano ateičiai: ištrūkau iš glaudžių giminystės ryšių rato ir gavau galimybę daryti karjerą kitomis, palankesnėmis, sąlygomis.

Mano sprendimas nesukėlė jokių abejonių patriotiniu požiūriu, nes Rusijos ir Didžiosios Suomijos Kunigaikštys-

tės santykiai tais laikais buvo geri: suomiai Rusija pasitikėjo – Aleksandras I juos išvadavo. Rusijai Suomiją prisijungus 1809 metais, savo naujų valdinių širdis imperatorius užkariavo savo priesaika, o dar po dvejų metų – didžiadvasišku sugrąžinimu Suomijai (nors buvo tik ką pasibaigęs sunkus rusų–turkų karas) Vyborgo gubernijos, Rusijos užgrobtos Petro Didžiojo laikais. Sekėjai Aleksandrą I gerbė už įsipareigojimus. Pasitikėjimas žlugo vėliau, kai, spaudžiant nacionalistiniam rusų judėjimui, imperatoriaus priesaiką sulaužė Nikolajus II.

Norint įstoti į Nikolajevo kavalerijos mokyklą buvo būtina išlaikyti universiteto egzaminą. Visus metus privačiai kalčiau universiteto programą vadinamojoje *Beek* mokykloje ir 1887 metų pavasarį egzaminus išlaikiau. Be to, buvo reikalaujama gerai mokėti rusų kalbą, kad būtų galima suprasti dėstomus dalykus. Suomijos kadetų korpuse mus, žinoma, rusų kalbos mokė, bet šių užsiėmimų nepakako išmokti kalbą, visiškai kitokią, negu suomių ir švedų.

Siekdamas nuodugniau išmokti kalbą, 1887 metų vasarą išvykau pas vieną iš giminaičių, kapitoną ir inžinierių E. F. Bergenheimą (Bergenheim),ėjusį aukštas pareigas stambioje pramonės įmonėje Charkove, didžiuliame Ukrainos ekonomikos centre. Mano širdies draugu ir geru mokytoju tapo vienas iš kazokų kavaleristų – didžiai išsilavinęs žmogus, karinį mokymą įgijęs Peterburge. Būtent jo padedamas, jau rudenį rusiškai kalbėjau gana gerai. Vis dėlto ši kalba iš pradžių man sekėsi sunkiai.

Nikolajevo kavalerijos mokyklos pastatas, palyginti su kadetų korpusu Haminoje, darė didžiulį įspūdį: jo matme-

nys buvo žymiai didesni, o architektūra grakštesnė. Dragūnų uniforma, patvirtinta Aleksandro III, atrodė taip: aukšti batai, mėlynos kelnės su raudonais antsiuvais, juoda su aukšine apykakle striukė ir galvos dangalas su kailiniu apvadu ir kietu raudonu viršumi. Nors graži, ši uniforma niekada man nepatiko, todėl gerai, kad einant į miestą buvo leidžiama rengtis kitaip.

Kavalerijos mokykloje, žinoma, viešpatavo muštras, įprastas tokiose mokymo įstaigose, tai darė įtaką ir kursantų santykiams, pavyzdžiui, buvo nustatyta, kad „žvėrys“ – jaunesniųjų klasių mokiniai – neturėjo teisės vaikščioti tais pačiais laiptais kaip ir vyresniųjų klasių mokiniai, į juos buvo būtina kreiptis „pone kornete“. Drausmė buvo dar griežtesnė negu Suomijos kadetų korpuse.

Kavalerijos mokykloje buvo daug nuostabių pedagogų. Su ypatingu dėkingumu prisimenu taktikos dėstytoją pulkininką Aleksejevą (Алексеев), rimtą ir reiklų žmogų, kuris per Pirmąjį pasaulinį karą tapo štabo būstinės viršininku ir netgi vyriausiuoju kariuomenės vadu. Mokyklos vadovas buvo geranoriškas ir labai išsilavinęs generolas baronas fon Bilderlingas (Bilderling), vėliau armijos vadas rusų–japonų kare. Mokymas buvo platesnis ir sistemingesnis negu kadetų korpuse – turėjo įtakos geras dėstytojų pasirengimas ir praktinių užsiėmimų galimybės. Juk mokykla galėjo dalyvauti stambiausiuose dragūnų pulkų kariniuose mokymuose.

Didžiąsias atostogas praleisdavau Suomijoje. Visada buvo malonu įlipti į švarų vagoną Peterburgo Suomijos stotyje ir išvykti, kaip tada atrodė, į ilgą kelionę į Helsinkį. Bet ir sugrįžti buvo malonu, kadangi iš anksto mėgavausi įtemptu

darbu pulke – buvau jam atsidėjęs ir labai didžiavausi. Be to, manęs laukė ištikimas, nors ir labai nartus, draugas Nioktoras, su kuriuo siejo pirmoji raitelio meilė.

Šie jaunystės atsiminimai gyvi iki šiol. Visi dalykai, turintys ryšį su kavalerija – arklio pasirinkimas, išjodinėjimas, lenktynės – iki šios dienos mano pačios maloniausios pramogos.

Nors kalba man buvo sunki, pirmus metus mokiausi pakankamai gerai, o 1889 metais mokyklą baigiau su pagyrimu.

Gavęs karininko laipsnį, gerokai nusivyliau. Kavalergardų pulke, į kurį karininkų susirinkimas patvirtino mano kandidatūrą, laisvų vietų neatsirado, todėl man teko rinktis kurį nors kitą pulką.

Buvau priverstas savo tarnybą pradėti kornetu 15-ajame Aleksandrijos dragūnų pulke, išsidėsčiusiame toli pasienyje su Vokietija – Lenkijos mieste Kališe. Pulke, kur visi arkliai buvo juodi, kavaleristus vadino husarais mirtininkais – atminimui tų laikų, kai šis pulkas buvo husarų, ir karininkai vilkėjo juodos spalvos dolomanus su pasidabruotais galionais. Tai buvo patrauklu jaunam žmogui, ir nesisielojau, kad atsiradau Lenkijoje; paskui ten lankiausi daug kartų. Kuo labiau lenkus pažindavau, tuo labiau juos suprasdavau.

Gyventi pasienio pulke buvo gan nuobodu, nieko ypatingo ten nevyko. Tačiau arkliai geri, o darbo – per akis tiems, kurie norėjo darbuotis. Būtent darbuotis ir norėjau – galbūt netgi per daug norėjau, kaip manė eskadrono vadas. Tais laikais viena iš jo pareigų – įsigyti pašaro; šiam tikslui buvo skiriama lėšų. Kuo mažiau arkliai dirbo, tuo mažiau jiems

Skaitykite likusius
650 iš **672** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Tai pavyzdys būsimoms kartoms, kad su
ryžtu ir pasitikėjimu savimi maža
valstybė, reikalui esant, gali apsiginti nuo
daug stipresnio priešo.

- Generolas majoras **Jonas Algirdas Kronkaitis**

PREZIDENTAS, KAREIVIS, STRATEGAS... ŽMOGUS, APSAUGOJĘS SUOMIJĄ NUO LIETUVOS LIKIMO

Jūsų rankose – unikalus dokumentas ir laikui atspari instrukcija, kaip
apsisaugoti nuo Rusijos erelio, visuomet godaus aplinkinių
teritorijų, klatingo Vakarų civilizacijos priešo.

Maršalas **Carlas Gustafas Mannerheimas** (1867–1951) yra viena iš
ispūdingiausių XX a. asmenybių ir išskirtinis karininkas, dalyvavęs visuose
didžiausiuose XX a. pirmosios pusės konfliktuose: rusų ir japonų, sovietų
ir suomių, Pirmajame ir Antrajame pasauliniuose karuose. Jis išvijo iš
gimtinės bolševikus ir iškovojo jai nepriklausomybę, jo iniciatyva pastatyti
Manerheimo linija vadinami įtvirtinimai, kurie apsaugojo Suomiją nuo
Lietuvos, Latvijos ir Estijos likimo – sovietų okupacijos.

C. G. Mannerheimo atsiminimai – unikalus epochos dokumentas, kuriame
kareiviškai tiksliai dėstydamas faktus ir įžvalgas atsiskleidžia jausminga, be
galo tėvynę mylinti asmenybė.

KARO VADO, ĮVEIKUSIO RUSIJĄ, MEMUARAI

Jeigu jums patinka žymių karvedžių mintys ir tokios knygos kaip
„Karo menas“, privalote perskaityti ir „Žmogus, įveikęs Rusiją“.

ISBN 978-609-484-461-4

9 786094 844614
www.obuolys.lt
Knygos pigiau, įdomybės ir ištraukos nemokamai

KITI FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga